

TRIANON-CSONK

|

Az, hogy akár el is pusztulhatunk miatta, kellő jelentőséget ad annak az országnak, amelyben megszületni volt szerencsénk, s egy megfelelő ideig tartó háború, netán világháború esetén, könnyen azon kaphatjuk magunkat, hogy megteremtődött közöttünk egy bizonyos véd- és dacsövetség. Létrejött egy bizonyos érzelmi kötődés.

A csaknem a XX. századdal egyidős, 1900. február 2-án született Tasi-Vass Imrének a háborúk közül az I. világháború, a lehetséges hazák közül pedig Magyarország jutott.

De mert nem csupán Tasi-Vass Imre életét határozta meg az I. világháború, illetve Magyarország, hanem a világháború és Magyarország között is létrejött valamiféle, kissé aszimmetrikus kapcsolat – Magyarország kevésbé tudta befolyásolni az I. világháború kimenetelét, az I. világháború azonban annál jobban Magyarország sorsát –, nem nehéz belátni, hogy rossz volt mindjárt a start.

A helyzet tovább bonyolódott.

Az I. világháború úgy ért véget, hogy Tasi-Vass Imrében ugyan semmi kárt nem tett, Magyarország létét viszont kérdésessé tette azzal, hogy a harmadára csonkolta: területének kétharmadát a szomszéd államoknak juttatta.

Amikor Tasi-Vass az újságoknak a trianoni békeszerződésről tudósító, öklömnny betűkkel írott szalagcímeiből a sokszorozott pusztulást olvasta ki, elővette a még negyedik elemista korában kapott földrajzatlását. Előbb Magyarország domborzatához és vízrajzához lapozott, majd az ország közigazgatási beosztását vette szemügyre.

„Milyen szép nagy ez az ország! – érzékenyült el. – S milyen különleges az alakja! Szakasztott olyan, akár egy jól kifejlett agy.”

Aztán tétova ujjával meghúzta az új határvonalat. Lemetszette Erdélyt, Kárpát-alját és a Felvidéket. Délen pedig a Bácskának és a Bánátnak mondott búcsút.

Ujjai százszor is bejárták azt a vérlázítóan parányi területet, melynél messzebbre, ezután már, legalábbis joggal, nem merészkedhettek.

„Ennyi. Ennyi, és nem több... – sóhajtott fel végtelen keserűséggel. – A többi immáron idegen föld. A románok, a csehek és a szerbek zsákmánya lett.”

A férfiban hirtelen egy ötlet, egy meglehetősen furcsa ötlet támadt, amit, ha először, mint esztelenséget elvetett is, másodszori felbukkanásakor már nem tudott elnyomni magában.

Be fogja írni a testébe az ország sorsát! Ha a veszített háború amputált Magyarországról, igaz, főként nemzetiségek lakta, ám évszázadok óta hozzá tartozó részeket, neki erkölcsi kötelessége, hogy osztozzon hazája szenvedésében!

„Talán ha egy aknára lépnék...” – gondolta, de aztán rájött, hogy ez túlságosan is hazárd, zavarba ejtően sokféle végkifejletet magában rejtő megoldás lenne.

Arra a következtetésre jutott, hogy kielégítő eredményt csakis akkor érhet el, ha összeszedve minden lelkierejét maga cselekszik. Ha felhossa a pincéből a baltát...

Természetesen, ezzel a döntéssel egyben arról is határozott, hogy a lábait és a bal karját áldozza fel. A jobbát meghagyja mementónak.

Amint felidézte magában Magyarország régi és újonnan kijelölt határait, s ezt összevetette avval, hogy izmuktól duzzadó, fiatal, életerős teste milyenné válik majd, ha megvalósítja a tervét, bölintott, mint egy statisztikus, aki elégedett a fölállított aránypárral.

||

Hosszú ideig élt.

Így módja nyílt rá, hogy tettét másokéval összemérje.

A prágai tavasznak nevezett, 1968-as csehszlovákiai eseményekből Jan Palach példája ragadta meg a legjobban.

Ez a fiatal diák felgyújtotta magát, amikor hazájába bevonultak a Varsói Szerződés tagállamainak megszálló csapatai.

Szintén nagy hatással voltak rá a Tienanmen téren történtek. Legalább hússzor nézte meg videón, hogyan állították meg a diákok, magukat a földre vetve, a tankokat.

De akár Jan Palach-hal, akár a kínai egyetemistákkal vetette össze magát, büszkén állapította meg, hogy többet tett náluk.

Hisz nem az az igazi áldozat, hogyha csak úgy ukk-mukk-fukk, felelőtlenül, szerletlenül meghalunk a hazáért, vagy éppen a szabadságért, hanem, ha a legkivihetetlenebbet tesszük meg életcélunkká: azt, hogy éljünk.

|||

Sokkal több vérre számított. Azt hitte, hogy a konyha hideg méltóságú, fekete-fehér kőkockáin, mértéket nem ismerően fog ott ripacskodni a kivénhedt drámai színesznő: a vér.

Tévedett.

Akárcsak a fájdalom mértékében. Jobban fájt, mint gondolta volna.

Miután megtette, amit eltervezett, úgy szakadt el a köznapi gondolkodástól, hogy azt minden eddiginél jobban megértette.

Belátta, hogy úgy van rendjén, hogy a kifinomult szépérzékű, ép testű emberek ezentúl mindig félrenéznek majd, még ha éppen ránézni kényszerülnek is.

Azt is megértette, hogy a családja menteni próbálja a menthetőt, s emberfeletten küzd azért, hogy ezt a kezelhetetlen helyzetet valahogyan kezelje.

Egyetértett azzal, ha az apja nekikeseredetten fejtegette:

– Imre fiam! Sosem hittem volna, hogy ekkora fájdalmat fogsz okozni nekünk, akik téged annyira szerettünk... Mindenkit megrázott persze szegény hazánk sorsa, de az, amit te tettél, a legrosszabb, amit tehetted. Egy egészséges gondolkodású fiatalember erre a békediktátumra úgy felelt volna, és úgy is felel, hogy testét, lelkét megerősítve, készül az újabb harcra!

Az édesanyja pragmatizmusa is tetszett Tasi-Vass Imrének.

– Csak egyet tehetünk! – mondta az asszony. – Ha már szegény Imre pillanatnyi elmezavarában így tönkretette magát, csak azt tehetjük, hogy eltitkoljuk, hogyan történt ez a tragédia. Mindenkinél azt kell mondanunk, hogy egy ellenséges gránát művelte ezt vele! ... Értsd meg, fiam, neked is az az érdeked, hogy titokban maradjon minden! Így talán valami nyugdíjat is kaphatsz majd, hisz mi lesz veled, ha mi meghalunk? Így. Nyomorékan.

Bármennyire józanul gondolkodtak is a szülei az adott helyzethez képest, egy anya vagy apa – érthető okokból – mégsem lehetett képes arra, hogy felismerje a rosszban a jót: a dolog, hogy úgy mondjuk, pozitív oldalát.

Tasi-Vass Imre nagybátyja, Béla bácsi azonban máshogy látta a történeteket, és ki mondhatná, hogy az ő új, ünnepi értelmezésének ne lett volna meg a létjogosultsága?

– Idehallgassatok, kedveseim! Benneteket elvág az egyébként teljesen jogos bánat! ... Én büszke vagyok Imrére! Büszke vagyok rá, hogy nemcsak sopánkodott azon, hogy földarabolták imádott hazánkat, hanem tett is, igenis, tett is valamit, amiből a legnemesebb honfíúi érzés, igazi hazafiság sugárzik! ... Biztos vagyok benne, hogy ha a hatóságok tudomást szereznek hősi áldozatvállalásáról, példának fogják állítani az ifjúság elé. Nemzeti hős lesz a mi Imrénkből!

Az anyának és az apának jól esett hinnie ebben. Egy pillanatra úgy érezték, hogy a fiuk mégsem rekesztődik ki a világból, sőt, talán nem is akármilyen helyet foglal majd el benne.

Bejelentették hát az esetet.

IV

Nem volt könnyű elszöknie az elmeógyógyintézetből, hiszen ilyen helyről egyébként sem egyszerű szabadulni, hát még tolókokcsisan!

Tizenöt évet töltött ott. Azután szállították be, miután a hatóságok úgy ítélték meg, hogy ilyen „hősre” nincs szükségük, példaképnek – ahogyan azt az apja is valotta – az való, aki küzd az elveszett területekért, aki visszaszerzi azokat!

Az elmeógyógyintézetben kétségkívül olyan közegbe került, ahol érveit az orvosok is, és a betegek is a legnagyobb figyelemmel, megértéssel, s nemegyszer élénk helyesléssel hallgatták.

Mindamellet Tasi-Vass Imre az életét kudarcba fűltnek, értelmetlennek minősítette volna, ha csak ezeket az embereket győzheti meg az igazáról.

A szökése nem azt jelentette, hogy ne lett volna hálás az elmeegógyintézetnek. Pusztán arról volt szó, hogy egy kisebb mozgásteret egy nagyobbra cserélt fel.

V

A pénz, ami kijuttatta az intézetből, elegendőnek bizonyult ahhoz, hogy kijuttassa az országból is.

Olaszországba került.

Azt tervezte, hogy itt indítja el a politikai karrierjét. Itt fogja a világ elé tárni saját szenvedésén keresztül hazája balsorsát.

Jobb helyen, mint forgalmasabb tereken és templomok kapujában, nem tudta kezdeni.

Azonban hiába próbálta tört olaszszággal elmagyarázni, milyen, világtörténelmi mércével is példátlan méltánytalanság érte Magyarországot, kevés megértésre talált.

Némi alamizsnát vetettek oda neki. Taps helyett.

VI

Az a név, hogy Amarilla Casta, túl szép hangzású ahhoz, hogy igaz legyen.

Ezért az a harminckilenc éves sztriptíztáncosnő, aki Tasi-Vass Imre életében később oly jelentős szerepet játszott, valószínűleg, mint művésznévvel jutalmazta meg magát vele.

Úgy ismerkedtek meg, hogy Amarilla Casta egész egyszerűen elgurította Tasi-Vass Imrét az egyik utcasarokról, ahol az – persze megint csak eredménytelenül – szónokolt.

– Pofa be! – förmedt rá a nő a férfira a dallamos olasz nyelv keményebb regiszterein. – Velem jössz! Magamhoz veszek! Eztán én gondoskodom rólad!

Amarilla Casta a járdára valósággal rárobajló léptei ellenére, olyan gyorsan görgette maga előtt Tasi-Vass Imrét, hogy annak eszébe se jutott tiltakozni. Tüstént megérezte, hogy ez az asszony a lelki rokona. Célja van!

Már mindjárt az első este kiderült, mi ez a cél. A nő egy füstös-lármás külvárosi lebuiban lépett fel, s a számához volt szüksége Tasi-Vass Imrére.

Tasi-Vasst egy vad, uralkodói mozdulattal, a csehó kellős közepére gurította, és a közönség röhögését kiváltva ezzel, úgy bújt ki sárga, vörös rojtokkal szegélyezett lepleiből, hogy közben jó néhányszor hátba vágta a nyomorékot.

– No mi van, apuskám, kéne, mi? – ingerelte. – Látom rajtad, hogy csorog a nyálad! ... Na, mondd csak el, mit csinálnál velem, hogyha tehetnéd? ... Ki vele! Bátran! Ne szégyenlősködj! ... Barátok között vagy!

Ez a jelenet annyira mellőzött minden titkot, minden rejtett utalást, hogy elvesztette erotikus töltését, s mert még csak a hatalomról: az uralomról és a szolgálágról sem szólhatott, gúnykacajok összegezték szuverén esztétikáját.

Ha valaki, akkor Tasi-Vass Imre igazán nem arra tette föl az életét, hogy mint valami jól megválasztott kellék, sztriptíz táncosnók műsorában képviselje a komikumot, az Amarilla Castából sugárzó energia mégis lenyűgözte, rabságba döntötte: képtelenné tette az ellentmondásra.

Hamar beletanult a szerepébe. Megtanulta, hogy minél vágyakozóbb arckifejezéssel kell néznie a nőre, ha pedig az gorombáskodik vagy tréfál vele, keserves képet kell vágnia. A legfontosabb persze az, hogy amikor Amarilla Casta már teljesen meztelen, amikor megereszkedett melleivel csaknem összefolyó combjai közösülést imitálnak, a kezét mohón feléje kell nyújtania, mintha ki akarna ugrani a tolószékből. Akkor a legnagyobb a nevetés!

Úgy-ahogy összeszoktak tehát.

Csak olyankor támadt patália, igazi olaszos hangzavar, ha Tasi-Vass Imre megszegte az Amarilla Casta által diktált néhány alapszabályt:

– Hé! Ne nyavalyogj, te kripli, hogy milyen rossz neked, amikor egyáltalán nem rossz! Fogd már fel, hogy az égvilágon senki se kíváncsi a hülyeségeidre! Húzd meg magad! Hallod? Örülj, hogy élsz. Meg hogy lyuk van a seggeden.

Egyebekben a nő jól bánt Tasi-Vass Imrével – már legalábbis a saját fogalmai szerint. Etette. Itatta. Befogadta a lakásába. Hált is vele.

Ilyenkor kivette a tolószékből. Lefektette, aztán sietősen, egyben végtelenül unoton, mintha csak valami nem-szeretem munkát végezne, lágy hús- és zsírtömegből hihetetlenül összesúlyosuló testével ráaradt a férfira.

Tasi-Vass Imre egyszer a jobb kezével megsimogatta az asszony vastag szálú, hollófekete haját. Néhány szerelmes szót is sugott. Olasz nyelven – ugyanis azt már belátta, a magyarral nem megy semmire.

Csúnya káromkodás vette el a kedvét a további kísérletektől.

Azért a dolog így is megérte a kényelmetlen testhelyzetet, a fáradságot és a megaláztatást.

Tasi-Vass Imre eddig csak a fantomfájdalmat ismerte, azt a csonkjaiban érzett iszonyúan heves fájdalmat, amelyet idegrendszere kivetített hiányzó végtagjaira.

Amarilla Casta mellett megtanulta, hogy amiként fantomfájdalom, fantomgyönyör is van.

VII

A bécsi döntések hírére, amelyek révén Magyarország visszaszerzett valamicskét elvesztett területeiből, Tasi-Vass Imre hazatért.

Teljesen meg volt zavarodva.

A Trianonnál harmadára zsugorodott országot tudta követni a teste változásával – az újra megnagyobbodott Magyarországot viszont nem!

Ezért a II. világháború különösen izgalmas volt Tasi-Vass Imre számára. Ha győznénk? Akkor újabb területgyarapodásra számíthatnánk, s ez őt megoldhatatlan feladat elé állítaná. Ha meg veszünk, akkor a jobb keze is veszélybe kerül!

A II. világháború közismert eredményével, és az azt követő rendezéssel Tasi-Vass Imre tulajdonképpen elégedett volt. Nem is hitte volna, hogy egy világháborút elveszteni, vagy kettőt, voltaképp egyre megy!

VIII

Megírták neki, hogy a távolléte alatt Amarilla Casta összeállt egy törpével. Azzal szerepel most együtt, az bámulja a színpadon a vaskos combjait, s a rájuk indázó, dús fanszőrzetét.

Eddig Tasi-Vass meg volt győződve róla, hogy ez az asszony egy zseni. Aki ilyen ki tud találni, hogy burjánzó hájrétegek párnázta testét egy csonka, tolószékhez szegzett férfi látványával emelje fejedelmivé, az csak zseni lehet!

Miután tudomást szerzett a törpe-ügyről, módosította a véleményét. Közönséges, mocsok-poshasztotta fantáziájú lotyó ez a nő! Élete egyetlen artisztikus ötlete az volt, amikor övele ellenpontoztatta magát.

IX

A II. világháború után minden erkölcsi aggály nélkül egyezett bele abba, hogy a nagybátyja, Béla bácsi, mint valami ez idáig nem kellően hasznosított családi kincset, volt partizánként „adja el”.

Ez a státusz szerfelett jövedelmezőnek bizonyult.

Az volt csak a baj, hogy a partizánok száma az 1950-es évekre úgy megemelkedt, hogy komolyabban utánanézték az állítások igazságtartalmának.

Tasi-Vass Imrét törölték a Partizánok Szövetsége nyilvántartásából. Okulásul röpke két hónapra börtönbe is zárták.

Szabadulása után szűkszávúan csak ennyit mondott:

– Ha a börtön csak falakból állna! De vannak benn emberek is...

A szocializmus egyébként kellemes, nyugodalmas időszakként rögzült Tasi-Vass Imre emlékezetében.

Az emlékek illetően rögzülésében nagy szerepet játszott, hogy szüleivel és Béla bácsival megbeszélték, hogy a jövőben a csonkaságát születési rendellenességgel magyarázzák.

Béla bácsi annyi segélyt, annyi járadékot sírt ki a tanácstól, a Vöröskeresztől meg a szakszervezettől, hogy Tasi-Vass Imre szülei, legalábbis egymás között, már dicsérték a fiukat:

– Mégiscsak jó fiú, előrelátó fiú volt a mi Imrénk!

Szülei és a nagybátyja meghaltak. A már hetven éven felüli Tasi-Vass Imre egy Baranya megyei szociális otthon lakója lett.

Unatkozott. Állandóan a tévét nézte, különösen az olasz filmeket, mert csöknyösen azt remélte, hogy az egyikben egyszer csak meglátja majd Amarilla Castát, törpével, vagy törpe nélkül, most már mindegy.

Meg kellett maradnia az emlékeinél.

„Nem ő volt a hibás. Nem Amarilla! – békélt meg lélekben. – Az én életemben, ahogy alakult az egész, senki se volt hibás. Legfeljebb én... Nem vádolok senkit se. Még Istent se.”

Valószínűleg előrehaladóban lévő agyérelmeszesedésével függött az össze, hogy újra mesélgetni kezdte csonkasága igaz történetét. Valójában tabukat döntögetett – anélkül, hogy felmérte volna: ami tabu volt korábban, az bizony most se szűnt meg tabunak lenni.

Mind több és több fiatal zarándokolt el a szociális otthonba, hogy láthassa és beszélhessen vele. Valamiféle helyi nevezetesség lett. Fakultatív program a kötelező előírások korában.

Egy napon aztán se szó, se beszéd, áthelyezték egy másik, éppen az ország mértani közepén fekvő szociális otthonba.

Először azt hitte, hogy annak a középiskolai történelemtanárnőnek a keze van a dologban, aki eltiltotta tőle a diákjait, mert úgy ítélte meg, hogy veszélyes eszméket plántál beléjük.

– Jobb lenne, ha nem zavarná össze a gyerekeket ezekkel a régi históriákkal! – vágta oda Tasi-Vassnak ez a szarukeretes szemüvege mögül ki-kipislogó, igencsak érlyes nő. – Hogy maguk, kortársak akkor mit éreztek, az egy dolog, de a ma ifjúságának már felvilágosultan, haladó internacionalista módjára kell látnia ezt a kérdést... Hét és fél millió nemzetiségi élt a történelmi Magyarország területén, a trianoni határok meghúzását követően viszont csak hárommillió magyar vált nemzetiségivé – ez az igazság, és nem a maga igazsága!

Később tudta meg, hogy nem a történelemtanár nő áskálódott ellene, hanem az esete valahogy a jugoszláv illetékesek fülébe jutott, márpedig azt igazán nem lehetett felvállalni, hogy a két ország közötti viszony megromoljon miatta.

Hát igen! – ismerte el Tasi-Vass Imre. Nekünk, magyaroknak nagyon óvatosnak kell lennünk területi kérdésekben, nemzetiségi ügyekben, mert ha akár csak véletlenül, kicsusszan a szánkon, hogy valaha valami hozzánk tartozott, az sérti más népek érzékenységét.

Persze, még nem is ez a legrosszabb. A legszörnyűbb az, amikor nem merjünk a magyar nevén megnevezni a történelmi tájegységeket vagy az idegen fennhatóság alá került, egykor színmagyar településeket, nehogy saját magunk előtt váljunk irreudenta-gyanússá!

A szocialista társadalmi berendezkedés bukása után, a rendszerváltást kísérő első nagy lelkesedésben, az egyik újonnan alakult párt, mely tagjai sorába hívta az immár nyolcvankilenc esztendőes Tasi-Vass Imrét, elhatározta, hogy felállítat egy Trianon- emlékművet.

Tasi-Vass Imre először semmi szín alatt sem akarta megengedni, hogy órála: az ekkor már országszerte ismert Trianon-csonkról mintázzák meg a főalakot.

Győzködtek, unszolták, nógatták, noszogatták – így végül mégis beleegyezett abba, hogy modellt ül.

Megkezdődött élete legzaklatottabb időszaka.

Hol azon vitakoztak, hogy milyen anyagból készüljön a szobor (vajon a kő vagy a bronz alkalmasabb-e a magyar nép mártíriumának érzékeltetésére?), hol a méreten és a költségeken marakodtak. Tolószékben üljön? Vagy szék nélkül, egy rusztikus háttérből emelkedjen ki az alakja? A korának megfelelő külseje legyen? Vagy fiatalítsanak rajta?

A végeredmény láttán Tasi-Vass Imre elnevette magát.

Egy hatalmas kötömbből egy, az antik torzókra emlékeztető, esztétikusan csonkolt fiatal harcos nyújtotta ki izmos jobb kezét, mintegy azt üzenve, hogy ezzel az egy kezével visszaszerzi mindazt, ami elveszett.

Tasi-Vass Imrén ugyanolyan heves, robbanásszerű izgalom lett úrrá, mint *annak idején*. Mint hetven évvel ezelőtt.

Megint úgy érezte, hogy valami kizökkent, valamit nem hagyhat annyiban, valami ellen tennie kell – még akkor is, ha ezzel az egész eddigi életét megtagadja, tévedésnek, kisiklásnak minősíti.

Ránézett az ádázul előrenyomakodó kőkarra, majd a maga öregségtől ványadt karjára, és kételkedni kezdett, hogy sikerül-e véghez vinnie a tervét.

De aztán megnyugodott. Ahogy akkor a baltát hívta segítségül, most segíteni fog neki – a kalapács.

LÁGERSZERELEM

I

Ennyi év után, a koncentrációs tábort már csak szuvenírzámba vette.

Persze azt nem tehetette meg, hogy a lágert lekicsinyítve, eredeti mérete százezredére zsugorítva magával vigye – vitrinbe tenni, mint ahogyan más, kedves, vagy kevésbé kellemes emlékeket megtestesítő tárgyakat szokás.

A tábornak ott kellett maradnia, ahol volt.

Hiszen lehetnek olyan emberek, akiknek még mondani tud valamit.

Blau Hermin arányérzéke nem engedte meg, hogy tovább foglalkozzon olyasmivel, ami azt nem érdemli meg.

Elfordította a tekintetét a hajdani óriáskomplexumból mutatóba megmaradt néhány barakkról és a velük ellentétben most is mindenütt ott sorakozó őrtonyokról, s a napba bámolt.

Fehér vonalkákkal csíkozott sárga foltok remegtek a recehártyáján. Egybemosódtak. Lángolva váltak szét. Aztán amikor izzón újraegyesültek, le kellett hunynia a szemét.

II

Forróság volt. Előbb csak finoman szétszórt, gondosan kiporciózott adagokban oszlott el a meleg, majd agresszíven lüktető elektromos vibrálássá változott.

Testükre csúnyán ráégett a levegő. Kiszárította a bőrüket, falta a húsukat, itta a vérüket – mindnyájan valamiféle erőtlen szürkeséggé estek szét.

Mivel a kánikula, mintegy szűznemzéssel, egyre újabb és újabb hőség hullámokat szült, Blau Hermin törölgetni kezdte a homlokát.

De a feltolakodó izzadságcseppekkel szemben tehetetlennek bizonyult. Azok, akár lehajolt, akár fölegyenesedett az ásásból, patakszoktak lefelé.

Blau Hermin feje búbjáról jóval kevesebb verejték csorgott le.

Előrelátóan kopaszra nyírták.

III

A lágert őrző SS-katonáknak is melegük volt.

Igaz, nekik nem kellett a tűző napon dolgozniuk, de ők meg állig begombolt, föl-szíjazott egyenruhában pácolódtak. A parancsnokság pusztán annyi könnyítést engedélyezett, hogy hajadonfőtt, sapka nélkül lehettek.

Több olyan katona is akadt, aki vizet hozott a női foglyoknak. A kerítésen túlról. (A tábori csapokból már jó ideje fertőzött víz folyt, ezért ha valakit a kínzó szomjúság rászorított arra, hogy a tilalom ellenére mégis igyon belőle, vérhassal lakolt.)

Vízosztáskor Blau Hermin mindig a sor elejére tolokodott. Élni akart. Dacból. Csak azért is.

Egyébként a lány nem gyűlölte az őreiket. Nem ők voltak azok, akik, mikor végre elaludt volna a nyögések és a siránkozások kifulladásakor, máris ébresztőt sípoltak, nem ők fenytettek, nem ők parancsolgattak – ezeket mind másokkal végeztették el.

Tisztük a legfelsőbb fórum tisztje volt. Kizárólag végső esetben avatkoztak bele bármibe is. Az igazságosság és a rend képviselőiként.

A jól kitalált rendszert dicséri, hogy Blau Hermin csak a kápókat utálta.

Meg persze az Istent. De hát ezzel igazán nem volt egyedül.

IV

Wm. H. ...

БІЛІТІ 1891
III Кішікөрмәсі 1893

Az őrök között egyetlenegy szőke, magas, vállas férfit se látott. Takaros, nyírt bajszok sem serkentek árja-kék szemek alatt.

„Erre a helyre a silánya is megteszi!” – lehetett a válogatás vezérelve.

A legtöbbször egy alacsony, vörös, huszonöt év körüli katonától kaptak vizet. Hajának és szeplőinek harsányságán csak mélybarna szemei tompítottak valamelyest.

Hermin jóképűnek találta ezt a, magában Georgnak elnevezett férfit, bár tudta, hogy az ízlésében nem nagyon bízhat, hiszen esztétikai érzékének a jelen körülmények között erős hanyatlásnak kellett indulnia.

Távol állt Blau Hermintől, hogy többes számban gondolkodjon a németekről. De még ennél is távolabb állt tőle, hogy Georgot különleges vonásokkal ruházza fel, másnak, különbnek képzelje, mint a társait.

Elvégre azon még csak el lehet vitatkozni, hogy ő, Blau Hermin, budapesti születésű, monori lakos sorsszerűen vagy véletlenül került-e ide, az auschwitzzi koncentrációs táborba, Georg viszont éppen azért teljesít itt szolgálatot, mert a felettesei úgy ítélik meg, hogy beleillik ebbe a közegbe. Maradéktalanul megbízhatnak benne.

Vagy ha Georg valamiben mégiscsak más lenne, mint a többi őr, akkor az az, hogy nyilván falusi gyerek, és a szülei megtanították arra, hogy nyáron a jószágnak több vizet kell adni, a növényeket jobban kell öntözni.

Ezekre az apai tanácsokra emlékszik most vissza Georg.

Azoktól, akik a németeket ugyanúgy valamiféle sajátos nemzetkarakterológiai jegyekkel rendelkező nációnak tekintették, mint ahogyan a németek a hitsorsosait, Blau Hermin azt hallotta, hogy minden baj a németek túl erős absztraháló képességével kezdődött. Azzal, hogy a különbözőben is az ugyanazt, az egyediben is a közöst látják.

Bár Hermin nem reménykedhetett benne, hogy Georg bármiben is megkülönböztetné őt fegyencruhát és ormótlan faklumpát viselő, csontig soványodott társaitól, úgy tekintene rá, mint egy fiatal férfi egy fiatal nőre, érdeklődése előbb szelíden és félénken, majd hevesen, szenvedélyesen fonta körül a férfit.

Beleszeretett.

Persze ez nem volt egy szerelem-kompatibilis szerelem. Ám valakit mégis talált, akinek kitüntetett szerepet adhatott az életében, még ha attól visszatartotta is a józan-ság, hogy ezt a szerepet igazán komolyan vegye.

Szenvedett a forróságtól. Amikor azonban felpillantott, s látta, hogy a nap Georgot tündöklő, csaknem vásári csillogású arany mázzal vonta be, Blau Hermin megbűvölten nézte.

„Mintha valóban egy felsőbbrendű fajhoz tartozna.” – gondolta.

De rögtön el is szégyellte magát, amiért még az ő agyába is befurakodott a náci propaganda.

V

Volt-e pozitív hozadéka ennek a szerelemnek?

Annyi föltétlenül, hogy Hermin a német nyelvet, amit a gimnáziumban annyira utált, s később se olyan helyzetekben hallott, hogy kellemes csengésével vagy éppen lány dallamíveivel meghódíthatta volna, szorgosan elkezdte tanulni.

Készült rá, hogy szót válthasson Georggal.

Erre alkalom akkor kínálkozott, amikor a férfi megint csak vödörrel tünt fel a közelében: vizet hozott a kitikkadt nőknek.

Ahogy máskor, most se lehetett tudni, saját kezdeményezésből gondoskodik róluk? Vagy ez lenne a reszortja?

A lány Georg mellé settenkedett. Megelőzve a többieket.

– Hideg a víz? – kérdezte meg németül.

A választ alig tudta kiérteni az erős bajor tájszólásból:

– Langyos. Nem vette észre, hogy sose hozok hideget? Tüdőgyulladást kapnának.

– Miért? Nem az lenne a legjobb?

– Ugyan kinek?

– Mindnyájunknak. Jobb annak, aki ma hal meg, mint aki holnap. Annak is jobb, aki holnap hal meg, nem pedig holnapután.

– Ejha! Hát meggárgyult maga?! Annak jó, aki nem hal meg!

Hermin később sokszor felidézte ezt az első, s egyben utolsó beszélgetésüket.

Az értelmezések, már ha elég jóindulatúak voltak, kilenghettek egészen odáig, hogy Georgnak ez alapján a pár sietve odavetett mondata alapján jó szívet, felelősségérzetet és segítőkészséget tulajdonítson. Ugyanakkor ennél realiztikusabb feltételezések is megfogalmazódhattak. Különösen olyankor, amikor Blau Hermin olyan hangulatban volt, hogy nem tudta megállni, hogy hitelt ne adjon egynémely, a táborban terjengő híresztelésnek.

Lehet, hogy az őrszemélyzetnek központilag ki van adva, hogy mik itt az elfogadható és a kerülendő halálnemek?

VI

A nap ezúttal is kiadós tüzesőt zúdított le. A levegő sercegve hasadt szét.

Blau Hermin papírsebkendőjével megint megtörölte a homlokát. Mintha ő is csak egyszerű érdeklődő volna, szenttelenül föl-alá sétálgatott.

Meghallgatta, hogyan zajlottak az egy másodperc tört része alatt élet és halál fölött döntő szelekcziók, s a hosszú órákig, nemegyszer fél napig is elhúzódó, feszes vigyázállásban végigállni rendelt létszámmellenőrzések. Megnézte a tárgyi emlékeket is. Csomókban egymásra dobált, levágott hajak... Szemüvegek... Művértagok... Névvel ellátott bőröndök... Gyermekjátékok... No és persze az egykor Zyklon-B mérgező gázt tartalmazó, réges-rég kiürült dobozok...

Hermin kérdéseket nem tett föl.

Az ő kérdéseire csak az Isten tudná a választ. Hozzá viszont nem fordul. Ellen-ségtől nem kér segítséget.

VII

Itt volt a vég, vagyis hát kezdet.

Amikor pattogó német parancsszavak a tábor elhagyására szólították fel az öröket, s fölberregtek a motorok, megindultak a teherautók, Blau Hermin ugyanolyan zavarodottan ébredt rá a szabadságra, mint a többiek. A fél-Európából idehurcolt soknyelvű, sokhitű deportáltsereg. Köztük honfitársai – már ha nem abszurd így neveznie őket –, a magyarok.

– Mi lesz velünk ezután? ... Ki fog gondoskodni rólunk? – kérdezték egymás-tól még azok is, akik eddig viszonylag jól feltalálták magukat a legemberpróbálóbb körülmények között is, hiszen hosszú rabság után újra rálelni a szabadság ritmusára, újra úgy élni, hogy senki más nem felelős értünk, csak mi magunk, nem kis feladat.

Blau Hermin mindenesetre már ekkor elhatározta: világosdrapp színükkel ugyan csak jelzésszerű, a kilátást alig zavaró, formatervezett rácsok mindig is lesznek az ablakán.

VIII

Nem tudta, hogy Georgot tömegsírba temették-e vagy sem. Még az is kérdéses, egyáltalán eltemették-e.

A tábor felszabadulásának másnapján, a gúlákba hordott meztelen tetemek-től távol talált rá Hermin a férfi holttestére. A szokásos szürke egyenruha és fekete bőr bakancs volt rajta. Vonásait csaknem felismerhetetlenné torzították a korbácsütések. A csodálkozó kifejezés azonban mégsem törlődött le az arcáról.

Mintha úgy lepte volna meg a halál, hogy arra se jutott volna ideje, hogy annak rendje-módja szerint befejezze az életét. Esetlegesen, és nem sorsszerűen volt halott – hogyha lehet ilyet mondani.

„Ki tehetette ezt vele? – nézte merőn a lány. – Miért éppen rajta álltak bosszút, aki nem is a legrosszabbak közé tartozott? ... S hogyan lehetett olyan bolond, hogy nem menekült el innét idejekorán? Azt remélte tán, hogy majd igazoljuk? Ódákat zen-günk a szovjeteknek, hogy milyen emberséges is volt?”

Jó időbe telt, míg Hermin tudomásul vette, mi történt. Valószínűtlennek, kép-telennek tűnt az, amit immár valóságnak kellett elfogadnia.

Egy isten néha borzasztó következetlen tud lenni. Egyszer csak se szó, se beszéd, fordít a kockán! Csinál egy trükkös kis kompenzációt, elintézi, hogy mostantól a „német” szó váltson ki ugyanolyan gyanakvást, mint korábban az, hogy „zsidó”. Ráadásul a németeket nem készítette fel erre a cserére.

Amíg egy zsidót – bár kiválasztottsága tudatában nő föl – a befogadó nemzet iránti alázatra nevelnek, és gyermekkorától hozzá kell szoknia a *gójok* viszolygásához, lenézéséhez, addig egy német nemcsak felsőbbrendűnek érzi magát, de fensőbbiséggel viselkedik a más nációbeliekkel, és ki is vívja azok tiszteletét.

Ez ezután aligha lesz így.

Georg még örülhet is, hogy nem érte meg azt az időt, amikor németnek lenni még nagyobb szégyen, mint zsidónak lenni volt.

IX

A sáfrányhúsú levegő összepréselte, kiszikkasztotta, szinte a bordáira aszalta Blau Hermint.

A kánikula cikázó villámokkal mart bele a testébe.

Mennie kell! – érezte. S ment is, hiszen nem akarta megvárni, míg a tábor szögesdrótkerítései ismét egymásba fonódnak, összenőnek, és úgy körbefogják, hogy nem menekülhet.

Eszébe jutott, hogy akkor, tizenhét éve nem búcsúzott el a lágertől. Az utolsó csapásként, hirtelen kitört flekktífuszjárvány gátolta meg.

Ezt pótolnia kell!

Köpött egyet – s nézte, ahogyan a földön széttoccsanó nyál búcsúintésként még csillan egyet.

A POMPADOUR SZOCIALISTA BRIGÁD

I

Viszonylag hamar úrrá lett azokon a nehézségeken, melyek abból fakadtak, hogy férfi létére madámként kellett helytállnia.

Az ügyfélfogadási napokon – mert amióta átvette az intézet vezetését, már nem vendégeket fogadtak, hanem a dolog hivatalos jellegét hangsúlyozandó, ügyfeleket –, szóval az ügyfélfogadási napokon: hétfőn, szerdán, pénteken, szombaton és vasárnap, odament a háborús zabrálások ellenére is sértetlenül maradt állótükhöz, s készülődni kezdett.

Az, hogy csak a tizenkilencedik évében járt, megkönnyítette Lomnic Ferenc számára, hogy férfiből hitelesen alakulhasson át nővé. Sebtében megrajzolt, amúgy se markáns vonásait a szépítőszerek még lágyabbá tették. Arca szabályosabbnak, egyszerűsre pikánsabbnak tűnt.

Először a többieknek a hagyományokra (természetesen a haladó hagyományokra!) hivatkozása kellett ahhoz, hogy rúzst, púdert használjon, csipkés pongyolát öltöszön, fekete hajába virágot tűzzön.

Csakhamar azonban rájött valamire. Arra, hogy létrehozni egy minőséget: a női minőséget, alkotó folyamat; és ha a női mivoltot mint szakmát, mint nagy tapasztalatot és hosszú felkészülési folyamatot igénylő szakmát fogjuk fel, bátran kijelenthetjük, hogy ez a szakma a férfiak elől sincs elzárva.

Lomnic Ferenc kicsit szégyellte magát, amikor nőnek öltözött. Ez persze hivatali kötelessége volt. De mert érezte, hogy ennek a hivatali kötelességnek a teljesítése túlságosan is a kedvére van, megkísérelte, hogy ezt legalább maga elől eltitkolja.

Ha az ember még olyan fiatal, mint amilyen Lomnic Ferenc volt, az *én* csupa játék, vállalt és elutasított szerepek tömkelege.

Lényének új oldalát ismerte meg azzal, hogy heti öt alkalommal nőt szült, majd pusztított el magában, s mivel ezzel egyidejűleg a vezetése alatt álló intézetben – vagy ahogy előszeretettel nevezte, szocialista brigádban – egy másik szerep, egy jóval férfiasabb szerep is neki jutott, elégedetten állapíthatta meg, hogy felesleges volt szűkölnie a rábízott feladat miatt.

Jó helyen van, ahol van.

||

Beosztottjai politikai éretlensége miatt, mindazonáltal, sokszor *főtt* a feje.

Pedig Lomnic már a második brigádgyűlésükkor megkísérelte, hogy a politikai gazdaságtan tanfolyamon szerzett ismereteit átültesse a gyakorlatba.

– Úgy gondolom, hogy szakterületünkön, fejlődő népgazdaságunk ezen ágában is a termelékenységnek és a hatékonyságnak kell lennie a fő szempontnak! Ki kell dolgoznunk egy olyan értékelési rendszert, amely alkalmas a teljesítmény mérésére. Ha ez megvan, nálunk is bevezetjük a normarendszert. Természetesen utána lehetőség lesz versenyfelajánlásokra, egyszóval bekapcsolódunk a szocialista brigádmozgá-lomba.

Lomnic Ferenc az intézet korábbi tulajdonosára, Madame Clarisse-ra nézett.

Tudta, hogy csakis ez az ötvenhét esztendő, de még mindig büszke tartású asszony számít, minden csatáját vele kell megvívnia, minden ötletét vele kell elfogadtatnia. Ahhoz, hogy itt bármiből is valami legyen, az ő hallgatólagos beleegyezése nélkülözhetetlen.

A két másik brigádtag, a tizenhét éves Icuka és a harminc felé közeledő Olly ahhoz fog csapódni, akit kettejük közül erősebbnek vél. De persze legjobb, ha nem állítja őket választás elé. El kell érnie, hogy Madame Clarisse működjön vele együtt.

Madame Clarisse zilált, ám púderrel és festékkel mégis mesterien összetartott arcán az orra, erős, határozott egyéniséget sejtető orra volt az a szilárd pont, amely körül a vonásai furcsa, sőt néha egészen különös rendben felsorakoztak. Lomnic Ferenc még soha nem látott ilyen impozáns, a gazdájának a világban helyet törő orrot.

Ez az orr most kissé megremegett – túl enyhén ahhoz, hogy meg lehessen állapítani, mi is az az érzés, ami megremegettette.

– Ne a levegőbe beszéljünk! Hogyan gondolja, Lomnic elvtárs, ezt a teljesítményértékelési rendszert?

Lomnic Ferenc megkövetelte, hogy őt mindenki Lomnic elvtársnak szólítsa, míg ő Icukát Icukának, Ollyt Ollynak hívta. Madame Clarisse nevét sosem mondta ki. Zavart dadogása így is elárulta, kivel beszél, kit keres.

– Nos hát... Nos hát értékelni kell, hogy ki mennyi munkát végez, és a munkát milyen színvonalon teljesíti! – pirult el Lomnic Ferenc. – Azt hiszem, ez érthető, nem?

– Érthető. De hogyan mérik majd a teljesítményünket? Még egyszer kérdem, Lomnic elvtárs, hogyan?

A két lány, a szőkére fakított hajú Icuka és a szolidan a barna színnél megmaradó Olly felvihogtak. Olyan ötleteik támadtak a teljesítményük lehetséges mérésével kapcsolatban, melyek Lomnic Ferencben már csak azért sem merülhettek föl, mert neki igazából ködös képei voltak csak az itt zajló munkafolyamatokról, módszerekről.

– Ezt meg kell beszélnünk! Ezt demokratikusan meg kell vitatnunk! ... Számítok a tapasztalatára! – fordult Lomnic Ferenc Madame Clarisse-hoz. – A gyűlést követően összeülünk, és részletesen kidolgozzuk a teljesítményértékelési rendszert! ... Aztán kifüggesztjük a falújságra!

III

Egymásrautaltságuk Madame Clarisse-szal nyilvánvaló volt.

Az asszony természetesen nem örült a változásnak, annak, hogy kivették a kezéből az intézete vezetését. De mert történhetett volna rosszabb is – az, hogy amit hosszú évek szívós munkájával már-már egy közintézmény rangjára emelt, egész egyszerűen bezárják, betiltják – nem viselkedett ellenségesen.

Ahogy korábban megtanult franciául, majd németül, a háború vége felé az orosz szavakat magolta. Ám miután kiderült, hogy ezekre mégsem lesz szüksége, félretette a nyelvkönyvet, és az új rendszer ideológiáját kezdte el tanulmányozni.

Amit Lomnic Ferenc tudott a marxizmusból, a politikai gazdaságtanból, azt Madame Clarisse is tudta. Sőt, még sokkal többet!

– Akkor jöjjön be hozzám, kérem, egy kis munkamegbeszélésre! – hívta be magához Lomnic Ferenc az asszonyt, a második brigádgyűlés után.

Amióta leszorultak az alagsorba, mert a fenti helyiségeket másoknak utalták ki, az asszonynak erősen összpontosítania kellett, hogy ne nézzen körül. Ne lássa meg, hogy a parányi, kétszárnyú ablakok, apró rekeszekké szűkítik össze az eget. Ne lássa meg, hogy a falak vakolathólyagjai nagy táskákban fakadnak fel. Ne lássa meg, hogy sötétszürke, poron hízott pókhálók lepik el a mennyezetet: még csak nem is szabadon lebegnek, hanem hosszában tapadnak rá a plafonra, mintha elvitathatatlan joguk lenne erre.

De Madame Clarisse-ban volt erő, volt méltóság. Annyi erő és annyi méltóság, hogy csak azt lássa, amit látni akar.

Nekitámaszkodott egy empire-stílusú öltözőasztalnak. Az elefántcsontszínű, mívés kidolgozású asztalka kirítt az innen-onnan összehordott, kopottas, sérült bútorok közül; vidám folt egy sötét kép közepén, amit mintha gúnyból vetettek volna oda, vagy a kontraszt kedvéért.

Madame Clarisse már maga megrettentette Lomnicot. Az öltözőasztalka – a múlt tanúja! – és Madame Clarisse együtt még inkább félelemmel töltötték el. Minél feszélyezettebbé vált, annál gyorsabban igyekezett túllenni a közlendőjén.

– Maga... Maga dolgozik közülünk a legrégebben a szakmában. Így, hogy úgy mondjam, felbecsülhetetlen tapasztalatok birtokosa. Most megvan arra a lehetőség, hogy ezeket a tapasztalatokat a népi demokrácia, az egész ország, vagyis hát a proletariátus szolgálatába állítsa! És a proletariátus meg fogja becsülni ezen szolgálatokat!

– Valóban?

– De még mennyire!

Lomnic Ferenc örült, hogy ilyen ügyesen, éretten, férfiasan sikerült összefoglalnia, hogy mit akar, és miért. Ugyanúgy beszélt ezzel a nővel, mint vele a felettesei.

– Mire kíváncsi? – nézett a szemébe Madame Clarisse.

Ettől a pillantástól Lomnic Ferenc megint elpirult. Mintha gyűrött lepedőkre rásárgult izzadságfoltok olcsó kis titkait próbálná kifürkészni!

– Pontosan mit csinálnak? Pontosan hány percig? Pontosan milyen eredménnyel? – hadarta el egy szuszra, úgy, hogy nem voltak szóközök, minden betű egybeolvadt.

– Mondja, Lomnic elvtárs, de meg ne sértődjön, kérem, mondja, maga még szűz?

Nem kapott választ. Lomnic Ferenc túl esetlennek találta volna, ha megmondja az igazságot:

„Félig-meddig.”

IV

A háború vége felé történt. Németországban.

Három szökevénytársával már tudták, hogy megmenekültek az elől, ami rájuk szabottan, nekik rendelten érte volna el őket, ha a németek akár csak egy évvel is tovább húzzák, abban viszont nem lehettek biztosak, hogy a sors szeszélyéből, mondhatni véletlenül, nem kell-e mégis meghalniuk.

Élelemért kutattak.

Itt, ahol a földnek a bombák becsapódásától megnyílt ölében, egyetlen szürkés-rózsaszín tégladarab pucérkodott, mint valami nem örömré, de bánatra átprogramozott csikló. Itt, ahol üszkös fagerendák meredtek az égre. Ősi korok a férfierőnek állítottak emléket. A XX. század a terméketlenségnek.

Nem látta, s nem is láthatta Lomnic, honnan bukkant elő egy, a körülményekhez képest meglepően rendezett öltözetű, ősz haját szigorú kontyba feltűző, körülbelül negyvenöt éves asszony – már csak azt látta, hogy a társai nekiesnek a nőnek.

Hosszasan dulakodtak. Nem is hitte volna, hogy egyetlen nő ilyen sokáig ellen képes állni három férfinak.

Ezekben a háború durvította időkben, sokszor hallotta már, mire jó egy nő. De más volt azt hallani, és más látni.

Akarta, s mégse tudta levenni a tekintetét a látványról.

Mire a harmadik társa is befejezte azt a külső szemlélő számára oly állatiasnak ható, idegbajos rángást a másik, a halott-merev testen, a nő már úgy kimerült, úgy megtört, hogy eszébe se jutott, hogy összezárja a lábát. A lábak széttárva vártak.

Odament a nőhöz. Csaknem ráhányt, annyira undorodott tőle – amiatt, amit a társai követtek el vele szemben, s amit most neki is meg kell tennie.

Letolta a nadrágját, és mert tudta, hogy a többiek figyelik, odanyomta csupasz nemi szervét a nőéhez. Aztán rögtön lefordult az asszonyról.

Talán ez volt a legjobb. Ez a közties megoldás, amivel a teste megsegítette a lelkét.

Még akkor is, hogyha egy olyan kérdésre, mely azt firtatta, hogy szűz-e, vagy sem, ez után az eset után, csak azt válaszolhatta volna becsületesen, hogy:

– Többé-kevésbé. Részlegesen.

V

Mivel mindebből nem árult el semmit Madame Clarisse-nak, az asszony csak az ösztöneire, a sejtéseire hagyatkozhatott. De az is elég volt ahhoz, hogy valami mélyen női, minden nehézségen átvezető jósággal ezt javasolja:

– Nézze, Lomnic elvtárs! Ha önt egy cipészüzem élére nevezik ki, biztos vagyok benne, hogy amilyen lelkes, amilyen törekvő, nekiáll, és addig nem nyugszik, míg ki nem tanulja a cipőkészítés minden csínját-bínját! ... De nem cipészüzemet, hanem kuplerájt kapott...

– No igen.

– A mi mesterségünknek is megvannak a maga fortélyai, hogy ne mondjam, szakmai fogásai, s amíg ön azokat nem ismeri, én úgy hiszem, fölösleges termelékenységnövelésről, normákról beszélünk!

– Igaza van. Tökéletesen igaza... Mégis, mit tanácsol, mit tegyek?

– Én az ön helyében megismerkednék az itt nyújtott szolgáltatásokkal... Természetesen nem öncélúan, hanem mindnyájunk szakmai továbbfejlődése érdekében! Egy vezető kötelessége, hogy a beosztottjai munkateljesítményét ismerje és értékelje! ... Szólok a lányoknak, hogy holnap meglátogatja őket!

Lomnic Ferencen átfutott, hogy tényleg, idestova több hete itt van már, és eszébe se jutott, hogy személyesen is ellenőrizze a munkát, pedig egy vezetőtől ez mulasztás, bűnös mulasztás.

Eddigi ténykedése inkább csak a közösség összekovácsolása, a brigádszellem erősítése terén hozott előrelépést, de immáron rá kell térnie – rá bizony! –, a szakmai feladatokra.

Az első brigádyülésre úgy emlékezett vissza, hogy ott, a nehéz körülmények ellenére is, várakozáson felül sikerült megállnia a helyét.

Amikor megtudta, hová rendelték ki, a fiatalságára, a tapasztalatlanságára hivatkozott. Kérlelte a feletteseit, hogy ne, csak oda ne küldjék ki!

Megnyugtatták.

– Ne aggódj, Lomnic elvtárs, bízunk benned! Tudjuk, hogy megbirkózol ezzel a feladattal. Egyébként is, átmeneti megoldásról van szó! ... Tanulmányozzuk, hogy kifejleszthető-e a nyilvánosházaknak valamiféle, a szocialista társadalmi berendezkedésbe beilleszthető formája, s ha nem, rögvest bezárjuk őket.

Megnyugtatták. Ő, Lomnic Ferenc, viszont nem tudta megnyugtatni a volt bordélynak a háború miatt igencsak megfogyatkozott személyzetét: Madame Clarisse-t, Icukát és Ollyt.

Minden ellenkezés nélkül, nem apatikusan, de nem is lelkesen, beleegyeztek ugyan abba, hogy szocialista brigáddá alakuljanak, ám rá egy percre, bántó mohósággal, egymás szavába vágva kérdezgették:

– Akkor most már békén lehetünk, ugye? Szocialista brigádokat nem oszlatnak fel, nem szórnak szét, nem büntetnek meg!

Nyugodt lelkiismerettel nem állíthatta volna Lomnic, hogy most már minden rendben lesz, ám azt eddig is sejtette, sőt, immár tapasztalatból is tudta, hogy egy vezetőnek sosem lehet teljesen nyugodt a lelkiismerete.

– Ne aggódjanak! Ha úgy viselkednek, ahogyan az egy szocialista brigád tagjaitól elvárható, akkor nem kell félniük... Most pedig a javaslataikat kérem arra vonatkozóan, hogy mi legyen a brigádunk neve.

Icuka volt a legfürgébb.

– Sztálin! – kiáltotta be.

Olly felvihogott, Madame Clarisse visszafojtotta kitörni készülő nevetését, Lomnic Ferenc azonban komoly maradt. Úgy döntött, nem veszi észre a légy piszkot a szentképen.

– Inkább legyen valami... Valami vörös... – töprengett hangosan Madame Clarisse. – Mostanában úgylis minden vörös. Vörös Csillag... Vörös Csepel... Vörös Október... Valami ilyesmi név kellene nekünk is.

– Vörös Lámpa.

– Az nem jó. Hiába vörös, senkinek se a munkásmozgalom jut eszébe róla.

– Én tudok még valamit, ami szintén vörös, és a mesterségünk címere lehetne...

– kuncogott Icuka.

Ismét Madame Clarisse-nak a cigarettázástól altba mélyült hangja hallatszott:

– Egy nagy pályatársnőről kellene elneveznünk a brigádot. Dubarry, vagy még inkább Pompadour. Nem is hangzana rosszul. Pompadour szocialista brigád.

– Nincsen esetleg egy ismert *szovjet* pályatársnő? – kérdezte izgatottan Lomnic Ferenc. – Ha netán zaklatnának bennünket, sokat jelentene, ha szovjet példára tudnánk hivatkozni.

Madame Clarisse hallgatása azt jelezte, hogy a szovjetek ebben a szakmában nem képviselnek világszínvonalat.

– Nos, ha szovjet nincs, akkor még mindig inkább francia kolléganő nevét viseljük, mint mondjuk egy amerikaiét... Ha jól tudom, Dubarryt a forradalomban kivégezték, ő nem megfelelő. Marad hát Pompadour. Ezzel megalakult a Pompadour szocialista brigád! ... Kedves brigádtársak! Remélem, sokáig haladunk együtt a szocializmus és a világbéke útján!

A három nő lankadtan dőlt hátra, a plüssel bevont fotelekben. Mintha csak egy nagyon kimerítő vendégen lettek volna túl.

VII

Ha az ízlését követi, valószínűleg Icukát választja. De hát Icuka csúfondáros természetű, gunyoros, ezért őt majd csak akkor lesz érdemes felkeresnie, ha már meg-

szerezte azokat a tapasztalatokat, melyek nélkül egy férfi oly védtelen egy nővel szemben.

Olly veszélytelenebbnek tűnt. Maga volt a zsibbadt béke. Zsíros, kedélyesen közömbös testébe nem vájta bele magát semmi nyugtalanító, semmi kételyt keltő.

Igen ám, de ha mellette tenné le a garasát, nem sértené-e meg evvel Madame Clarisse-t? Őt már csak a kora miatt is respekálnia illik! Az elsőség feltétlenül őt illeti meg, még akkor is, ha nem lesz könnyű rávennie magát arra, hogy bejárja vele azt az utat, melyen eltévedni ugyan nem lehet, mégsem mindegy, kit választunk kísérről.

Míg ezeken töprengett, nyílt az ajtó. Madame Clarisse beküldte hozzá Icukát.

A lány harsány színekben tobzódó, virágmintás blúzt viselt, lábikráit felfedő, előnytelenül rövid szoknyával. Lakkcipő, vállán panyókára vetett ezüstróka és fekete félkesztyű tette teljessé a megjelenését.

Mihelyt Icuka végzett, Olly jött be. Az ő öltözéke még szeszélyesebb szélsőségeknek engedett szabad teret. Fodrok itt. Bodrok ott. Rakások, azokon a kényes pontokon, ahol farának impozáns domborulatai együtt ringtak a csípőjével.

Negyedóra múlva Lomnic Ferenc precízen följegyezte egy kockás füzetbe:

Icuka – Jó munkaerő. Szorgalmas.

Olly – Jó munkaerő. Szorgalmas.

A bejegyzések, a liláskék tintával papírra vetett bejegyzések jól mutatták, hogy Lomnic Ferenc ekkor még nem tudott különbséget tenni.

Még nem ismerte Madame Clarisse-t.

VIII

A dialektika szó igen nehezen fedte föl a maga jelentését Lomnic Ferenc számára.

Természetesen, ha a káderjelölteknek szervezett tanfolyamon vizsgáznia kellett, ügyesen beleszótt a feleletébe néhány jól hasznosítható kifejezést, úgy, mint „ellentétek egysége”, „tagadás tagadása”, „a mennyiség átcsap minőségbe”, és a többi és a többi – ám a dialektikát Madame Clarisse értette meg vele. Legalábbis azt a részét, hogy mi az ellentétek egysége.

Miután behúzta a függőnyt, amivel az egyébként is áporodott levegőt dohghá súlyosította, az asszony lecsavarta a lámpát. Aztán letelepedett Lomnic Ferenc mellé a gránátszilánkok átluggatta, de díszpárnákkal fedett pamlagra, és faggatni kezdte:

– Most, hogy már *megismerte* Icukát és Ollyt, hogyan vélekedik róluk?

– Tudja, én még csak most ismerkedem ezzel a ... ezzel a mesterséggel. Így nem tudom megítélni, hogy a munkaköri leírásukban szereplő összes feladatot teljesíték-e. De...

– De...?

– De! – nyelt egy nagyot a férfi.

– Ők is kedvezően nyilatkoztak magáról, Lomnic elvtárs. Mind a ketten azt mondták, hogy bár még kezdő, már most látszik magán, hogy megfelelően fogja majd képviselni az érdekeinket, fogékony a problémáink iránt, és ami talán a legfontosabb, nyitott az új szakmai megoldások előtt.

– Köszönöm. Köszönöm. Megtettem, ami tőlem tellett, s a jövőben is meg fogom tenni azt, ami... Ami a feladatom.

Madame Clarisse márkás cigarettákkal bársonyosra koptatott altja valósággal simogatott, míg fennen hangoztatta, hogy ő igazán örül, amiért egy olyan ember került ide, aki megérti a küldetésüket – ezt a szót használta, küldetésüket –, azt, hogy ez a szakma valójában hivatás, népgazdasági szempontból nézve pedig, az iparnak egy nem kellően elismert, de szerfölött fontos ága: örömpipar.

Könnyedén előredöntötte még mindig ruganyos felsőtestét, aztán, mintha ez a mozdulat csak valami tévedés lenne, azzal sztornózta, hogy villámgyorsan kiegyenesítette a hátát. Kecses volt. Törékeny. Egyetlen szelíd hullámvonal.

Lomnic megremegett, s előbb ő is kissé előrehajolt, majd hátradőlt.

Lehunyta a szemét. Enyhén megnyílt szája sarkába nyál csordult. Érzékei ezzel válaszoltak arra, hogy az asszony kezei lassan, finoman siklani kezdtek előbb a mellkasán és a hátán, aztán lejjebb és még lejjebb érték langyos, mégis hevítő cirógatások.

– Gondolja csak meg, Lomnic elvtárs... – búgta Madame Clarisse. – Gondolja csak meg, mennyivel lelkesebben dolgozik a gyárban a munkás, a mezőn a paraszt, az irodában a hivatalnok, ha egy értő női kéz, egy forró női száj vagy öl mindent megtett érte az előző nap. Mert egy nő ... egy nő, ha mindent megtesz, az nagyon sok... Az a legtöbb!

Az asszony ajka fáradhatatlanul haladt előre: belevegyült Lomnic húsába. Hol szaggatta. Hol becézte. Hol gerjesztette. Hol hűtötte.

Lomnic Ferenc ekkor értette meg, mi a dialektika. Az, ha a puha keménnyt szül. A lány merevvé dermedt. A kicsi nagyra növeszt.

Az előbb még azt kiáltja, hogy:

– Ó! Ó! Ó! ... Szétrobbanok!,

de nem veti szét a gyönyör, hanem éppen hogy elhozza azt a pillanatot, amikor már nincs feszültség, csak színtiszta nyugalom.

Kis szünet következett. A térdeplő Madame Clarisse megigazította fehér szalagokkal felhabosított ibolyakék pongyoláját, mintha hirtelen az lett volna a legfontosabb dolga, hogy a dekoltázs íve, a redők esése kielégítse a legkényesebb igényeket is. Frizuráját is rendbe hozta. Az elszabadult fürtöket csatok, hajtűk őrizetére bízta. Ellenőrizte, fülbevalója nem kapcsolódott-e ki, nyakláncra nem pattant-e el. Figyelme még arra is kiterjedt, hogy a szépségflastroma, mely egy apró, nemrég kiegészített, ám újranőtt szemölcsöt takart, nem csúszott-e el.

A rendrakás szenvedélye nem állt meg ezen a ponton. Be akarta gombolni Lomnic Ferenc nadrágját. A férfi azonban nem hagyta.

– Drága Madame Clarisse! Nem számítottam ilyen virtuóz szakmai bemutatóra! Nem is hittem volna... Istenemre, nem is... Kérem, nagyon kérem, ismételje meg ezt a ... Ezt a figyelemreméltó módszert!

IX

Amíg nem kezdett hozzá az intézetben folyó tevékenység teljes körű statisztikai feldolgozásához, addig Lomnic Ferenc elégedett volt a magyar nyelvvel.

Ekkor viszont rá kellett ébrednie, milyen szegényes is a nyelvünk, milyen szűkös is a szókészletünk, hogyha egy évezredes tabutéma: a nemi élet egyes jelenségeit kell körülírnunk.

Vannak ugyan, néha lehangolóan trágár, máskor viszont túlon túl szikár, az orvos fehér köpenyét felidézõ kifejezések, melyekről mindenki tudja, mit takarnak, de ha a fölötteseinek küld kimutatást, akkor ugyebár ezeket a megjelöléseket nem alkalmazhatja.

Végül a tervezés, a gazdaságossági számítások alapjaként ilyen feladatokat határozott meg:

– alapszolgáltatások:

a.) alulról

b.) felülről

c.) hátulról

– különleges szolgáltatások:

a.) csoportmunka

b.) altesti szakmunka

c.) korbácsolás.

Ahogy elkészült, Madame Clarisse-hoz sietett. Esetleges kiegészítéseit, pontosításait szívesen vette volna.

Az asszony ajtaján azonban túlon túl hosszú ideig kellett kopogtatnia. A kopogtatás már-már dörömböléssé érett, súlyosult.

Aztán Lomnic keze egyszer csak lehanyatlott. Megértette a játékszabályokat. A szabályokat, amiket megkérdőjeleznie se ereje, se hatalma nem volt.

Dühét ellenérvek oldották fel. Madame Clarisse találékony magyarázatai. Nem volt kérdés, amire ne lett volna kész felelete. Nem volt kétség, amit ne oszlatott volna el. Válaszai bástyaként övezték. Eleven hadrendbe szerveződtek. Így Lomnic háromnegyed óra múlva már lelkesülten avatta be az asszonyt abba a tervébe, hogy az alapszolgáltatásokért egy munkaegységet, a különleges szolgáltatásokért kettőt számol el.

Madame Clarisse, a különleges szolgáltatások nyújtására specializálódott Madame Clarisse, elmosolyodott. Szája kissé gyötörten, ám annál diadalmasabban ívelt előre.

X

Lomnic Ferenc felettesei a következő megjegyzésekkel hagyták jóvá a szolgáltatások jegyzékét:

1.) Az alapszolgáltatások közül az alulról végzettekre kell helyezni a hangsúlyt. Testi fogyatékosok, hadirokkantak kiszolgálásakor azonban a felülről végzett munkát is elfogadhatónak tartjuk.

2.) A különleges szolgáltatások között a csoportmunka kiemelt fejlesztését javasoljuk, tekintettel arra, hogy ez áll a leginkább összhangban a kollektivitás elvével. Ezt a munkatípust három munkaegységnek indokolt elszámolni.

3.) Az „altesti szakmunkát” burzsoá csökevénynek tartjuk. Ennek a hanyatló Nyugathoz kötődésére már a másik elnevezése, a „franciázás” is utal. Távolatilag megszüntetendő!

4.) A korbácsolás semmiképpen se tűrhető meg, az emberek egyenlőségére épülő társadalmunkban. Kérjük haladéktalanul beszüntetni!

XI

Ha fölötteseinek a vágyak szabályozására, a szenvedélyek megszelídítésére irányuló észrevételeit figyelembe veszi, akár be is csukhatja az intézetet!

Ide ugyanis alapvetően éppen azokért a szolgáltatásokért járnak a férfiak, amelyeket, ott fent, távolatilag vagy azonnal megszüntetendőnek ítélnék.

Az egyik este, amikor túl voltak már azon, hogy Madame Clarisse megadja a testének azt a bizonyos, olyannyira várt megkönnyebbülést, Lomnic Ferenc kiöntötte a szívét az asszonynak:

– A legjobb lenne, ha itthagynám ezt az egészset! Nem tudok ennyi ellentétes követelménynek eleget tenni. Elvárják tőlem, hogy növeljem a termelékenységét, ugyanakkor azt prédikálják, hogy szorítsuk vissza a prostitúciót, vagy ha egyelőre még nem is a prostitúciót, de legalábbis azokat a megnyilvánulásait, melyek az ízlésüket a legjobban sértik. Ki tud két ellentmondó parancsnak: „a minél többet”-nek és a „minél kevesebbet”-nek egyszerre eleget tenni?

Madame Clarisse megértően bólogatott. Aztán a férfi ujjait végighúzta tüzesedő ajkán.

„Ó! – sóhajtott fel Lomnic Ferenc. – Mekkorát tévedtem, amikor Madame Clarisse arcán először az orrot véltem a domináns, a rendező erőnek. Ezen az arcon a száj uralkodik, ez az adakozó, mámorban megmártóztató száj!”

A száj, az asszony szája, új vágyra ajzón, megint csak a férfi slicce felé közeledett. S közben fátyolos hangon suttozta:

– És Marx nem írt olyat, ami jó nekünk?

XII

Mintha csak valami ki tudja, kinek tett ígéretet teljesítene aggályos pontossággal, Lomnic az ügyfelekkel már jóval előbb összetűzésbe keveredett.

Különösen a hajdani törzsközönség, a régebb óta idejárók vették zokon, hogy alig tették be a lábukat az intézetbe, máris odatolakodott hozzájuk:

– Miben állhatunk a rendelkezésükre, uraim? A későbbi normarendezés érdekében, kérem, mondják el, milyen szolgáltatásokkal kívánnak élni és hányszor.

Sok ügyfél már ekkor kifordult az ajtón. Ám akiket a szorongató szükség itt marasztalt, azok felháborodottan hörögték:

– Hát ez már szemtelenség! Ez lesz a szocializmus, hogy ha bemegyek majd egy nyilvános vécébe, megkérdezik tőlem, hogy szarni vagy pisálni akarok?!

– Kikérem magamnak, hogy a szocializmust sértegesse! Ez a tervszerűség birodalma lesz, ahol igenis tudnunk kell, mik a nép szükségletei, azért, hogy minél jobban kielégíthessük.

Ezen a ponton a legtöbb, jócskán felpaprikázódott férfi üvölteni kezdett:

– Hát akkor írja be a nyilvántartásba, mit akarok! Írja csak!

És itt valami olyan drasztikus kifejezést ordított, többnyire nem is egyszer, de háromszor, amit Lomnic Ferenc persze, hogy nem írt be.

A megoldást: azt, hogy Lomnic Ferencnek föl kell adnia magából valamit, a maradékot pedig felszabadítania, megint csak Madame Clarisse találta meg.

Mikor Lomnicot már teljesen a befolyása alatt tartotta (annyira, hogy a férfi már nemcsak esténként, de reggelente is bekérte magához), azt javasolta neki, hogy ne riassa el férfiként, ráadásul a szocializmus ágenseként az idejövöket, hanem a hagyományoknak megfelelően, öltözzön nőnek.

Majd meglátja, mennyivel jobban megy így az üzlet! És azt is meglátja, hogy az embert milyen érdekes élmények érhetik, ha éppen ő a nő!

XIII

Az a lelkes tettvágy, amit egy más nézőszögből öncélú túlbuzgóságnak is lehet nevezni, az egész társadalmat áthatotta, a saját levében fövesztette, minden csak bugyogott, forrt, rotyogott.

Icuka és Olly a nyomába se léphetett ugyan Madame Clarisse-nak hivatástudatban, de mivel a csoportmunkát három munkaegységként számolták el, ráadásul a soha nem látott mértékben megnövekedett forgalmat másként, mint így, el se láthatták volna, ezentúl mindig együtt dolgoztak.

Az ügyfelek szerették a csoportmunkát. Annyira, hogy többször kezdeményezték, hogy Icukán és Ollyn kívül egy újabb, lehetőleg minél teltebb munkaerőt vegyenek föl erre a célra.

Erről persze szó se lehetett. A nyilvánosházak egymás után csuktak be, volt lakóik vagy átképezték magukat szövönőnek, vagy férjhez mentek, s a Pompadour szocia-

lista brigád is kizárólag annak köszönhető a pusztaság létét, hogy kellő időben bekapcsolódott a szocialista brigádmozgalomba.

A háború után a bordély látogatói más társadalmi rétegekből kerültek ki, mint korábban. Az úgynevezett finomabb emberek elmaradtak. Ők, akik még emlékeztek azokra az időkre, amikor a hangulatvilágítás tompa fényét pajzánul lobogó gyertyák élénkítették föl, amikor a zongora billentyűiből melankolikus, édes muzsika tört fel, hogy ráerősítsen a parfümök buja illatára, hiányolták a zeneszót, a selyemsuhogást, a decens légkört. Betört a proletariátus, vagy legalábbis a lumpenproletariátus.

Ez a higiénia terén változásokat hozott.

Lomnic azzal próbálkozott, hogy plakátokat ragasztott ki a falra, a következő felirattal:

„Evés előtt moss kezet!”

de hát hatásos lehetett-e az ilyesmi ott, ahol nem evésről, és nem is kézről volt szó.

Icuka az egyik brigádgyűlésen nem tartotta tovább magában a felháborodását:

– A vendégkör megváltozásával sokkal rosszabb munkakörülmények közé kerülünk! Mi is követeljük azt a bérpótlékot, amely az egészségkárosító kockázatok között dolgozóknak jár!

Sose látták még olyan dühösnek Lomnic Ferencet, mint ekkor. Az öklét rázva jelentette ki, hogy akinek egy proletár, egy munkásember „egészségkárosító kockázat”, az azonnal hagyja el ezt a helyet.

A bérpótlékok kérdése ezzel egyszer s mindenkorra lekerült a napirendről.

XIV

Nem volt benne biztos, hogy Madame Clarisse-ban megbízhat-e.

Olykor az árulásától tartott, rafinált cselszövényeket tételezett föl róla. Máskor meg azt képzelte, hogy az asszony szereti.

Hitte és hihette, hogy „a mennyiség átcsap minőségbe” elve alapján a túl gyakran, túl hevesen gyakorolt testiség, egy bizonyos ponton, lelki összetartozássá nemesedik, ám Madame Clarisse éppen azért jelentett neki oly sokat, mert úgy adott oda mindent, hogy közben semmit sem vett el.

Ez az asszony, ha akarná, az egész világot megtisztíthatná a mocsoktól. Nyelvével, édes nyálával tisztára mosná az utakat, a tereket, az ösvényeket, semmivé oldaná a sok szennyet, piszkot, s a földön szeretet, egyetemes boldogság lenne.

Hiszen őt, Lomnic Ferencet is megszabadította annak a gyakran kísértő, németországi emléknek a nyomasztó súlyától. Az asszony puhán motozó ajka maga volt a bűnbocsánat, súlytalaná tett minden korábbi bűnt, szégyent: érvénytelenítette az erőszakot, messzire űzte a tehetetlenséget.

Egyetértett, mélyen egyetértett hát Madame Clarisse-szal, amikor az meleg lehetévével őt is, a levegőt is megborzongtatva ezt súgta a fülébe:

– Ne higgye, hogy csak az az egy út volt nyitva előttem, amit végül bejártam. Azt se higgye, hogy sodródtam, önállótanul, életcél nélkül, mint oly sokan... Én feleségként, magántulajdonként nem tölthettem volna be a hivatásomat. Nekem, ugyan nem tudatos, de érzelmi szocialistaként a köz szolgálata mellett kellett elköteleznem magamat! ... Ha én meglátok egy férfit, én abban a férfiban mindig a jótett lehetőségét látom. Látok egy feszült, ideges, magát a világban rosszul érző férfit, aki bejön hozzám, és egy egészen más ember megy ki tőlem...

Ilyenkor Lomnic Ferenc mindig megkérte Madame Clarisse-t, hogy tegye, varázsolja őt más emberré. S ez olyan sokszor történt meg, hogy a férfi már azt se tudta, az-e, aki.

XV

Csalódott Marxban. Csalódott Engelsben. És Leninben is.

Olyan kérdésekre hosszú oldalakat pazaroltak, mint a gothai program kritikája, vagy a nagyoroszok nemzeti büszkesége, a szexualitással, az élet oly fontos jelenségével viszont, bosszantóan keveset foglalkoztak.

Egy-két, a prostitúcióval kapcsolatban elejtett megjegyzésük pedig, a témában való elmélyülés hiányáról árulkodott.

„Vajon eleget jártak-e a klasszikusok bordélyba ahhoz, hogy álláspontjukat mérvadóan fogadhassa el a magamfajta, a jelenségről immáron nem kevés közvetlen tapasztalatot szerzett ember?” – motoszkált egy olyannyira szentségtörő gondolat Lomnic Ferenc fejében, hogy azt még Madame Clarisse-szal sem találta célszerűnek megosztani.

A nagy írók, gondolkodók végzetes naivitással szemlélik ezt a problémát. Úgy vélik, a prostituált a társadalom áldozata, s a társadalom jobban teszi, ha úgy megváltozik, hogy nem lesz szükség benne ilyen, a nőiességet imitáló pótszerekre.

Ám ha az ember némi statisztikai vénával veti bele magát a kérdés vizsgálatába, könnyen kiszámíthatja, hogy ha a prostituáltakat töröljük az osztársadalmi szintű közössülések és egyéb nemi cselekmények listájáról, akkor ez – változatlan nemi aktivitással számolva – oda vezet, hogy megint csak a gyárakban és hivatalokban helytálló női munkavállalók terheit növeltük. Márpedig a dolgozó nőket kímélni kell!

No, és mi jogon zárjuk ki a saját lábukon megálló, saját kenyerüket megkereső prostituáltakat a dolgozó nők sorából? – jutott Lomnic most már egészen eretnek következtetésekre.

Nincsenek-e más munkahelyek is, ahol egy nő nehéz, meg nem becsült munkát végez?

Vegyük például Icukát és Ollyt! Egy év múlva talán már egy szövőgyárban, kegyetlenül kattogó gépek között találja őket a munkakezdés.

A két lány egy jó szót se fog kapni a munkájáért, míg itt egyáltalán nem ment ritkaság számba, ha megdicsérték őket, lelkesült szavakban fűrdöztek. Közönyösen, a rutin félálomban dolgoznak majd, azt se tudva miért, minek kell robotolniuk.

Negyvenéves korukra a felismerhetetlenségig elhíznak. Ötvenévesen lerokkantosítják magukat. A hatvanadik évükben pedig – ej, de kinek lenne kedve addig élélni?!

XVI

Arra számított, hogy egyszer csak jön majd a feletteseitől egy hivatalos levél. Ebben értesítik, hogy ekkor és ekkor be kell zárnia az intézetet, fel kell oszlatnia a szocialista brigádot, vagy ha ezt nem teszi, internálás, börtön vár rá.

A legalább annyira vágyva, mint rettegve várt levelet sosem kapta meg Lomnic Ferenc.

És ezt, élete talán legnagyobb szerencsését Madame Clarisse-nak köszönhette.

Akik azon a szakterületen dolgoznak, ahol Madame Clarisse, azoknak állandó réme a derékficam. Elég egy rossz mozdulat – s milyen könnyen megtörténhet egy lelkiismeretes dolgozóval egy rossz mozdulat! –, és beáll a munkaképtelenség, a kényszerpihenő.

Amint Madame Clarisse-szal megtörtént ez a baj, ez az üzemi baleset, de ha az nem, hát foglalkozási megbetegedés, minden megváltozott. Legfőképpen ő, Madame Clarisse.

Ingerlékeny, zsörtölődő lett. Lomnic Ferencben ellenséget látott, s Icukával és Ollyval is vagy veszekedett vagy ha hisztériája érzélgősséggé édesedett, szertelenül ajnározta, körülhízelegte őket.

A két lány fölkereste Lomnic Ferencet.

– Lomnic elvtárs! Nem lehetne valahogy eltávolítani, a brigádunkból kizárni Madame Clarisse-t? Dolgozni nem tud, és ha még meggyógyulna is, már nagymamakorban van... Igazán sajnáljuk őt, de hát az nem megy, hogy mi végezzük el az ő munkáját. Főleg úgy nem, hogy *minket* senki sem fizet meg a túlórázásért.

Ugyanaz a féktelen düh tört ki megint Lomnic Ferencből, mint a múltkor, amikor a lányok, a higiénés körülmények változására hivatkozással, egészségkárosító munka után járó pótlékot akartak kicsikarni.

Kiselőadást tartott nekik arról, hogy a szocialista társadalom a szolidaritás társadalma, itt aki beteg, azt nem lehet a szemétre hányni, s azt se lehet csak úgy kirúgni, aki megöregedett.

A lányok riadtan rebbentek szét. Igazán nem tudták már, mit gondoljanak erről a híres szocialista társadalomról. Mi lesz itt, ha nem lesz különbség egészséges és beteg, fiatal és öreg között?

Lomnic azt hitte, ezt a kérdést, vagyis Madame Clarisse ügyét, elintézte.

Csak azt nem értette, hogy ha találkoznak, a fájdalom hasogatta testét szánandóan nehezen vonszoló Madame Clarisse miért néz rá olyan gyűlölködve, mikor pedig ő megvédte, sőt, együttműködést kínál neki:

– Láss be, továbbra is segítenünk kell egymást, Clarisse! Ahhoz, hogy a dolgok rendben menjenek, nekünk, kettőnknek ezután is össze kell fognunk!

– Nem leszek többé áru!ó!

– Áru!ó...?

– Igen az! Tudja, miért vetnek meg minket, prostituáltakat? Nem, nem azért, amit csinálunk! Hanem azért, mert áru!ók vagyunk. A férfiak uralta világban mi elárultuk a nemünket, és a győztesekhez csapódtunk... A nők lenéznek minket. Ez természetes. De a férfiak is áru!ókként bánnak velünk... S főleg most, ebben a társadalomban, amely azzal áztatja magát, hogy nem férfi-, hanem emberközpontú, köpnek ránk igazán nagyot. Csakhogy én még nagyobbat köpök!

„Ez a nő megbolondult!” – gondolta Lomnic.

Azért persze tetszett neki, hogy változott a helyzet. Tetszett, hogy fölénnyel nézhet Madame Clarisse-ra. Élvezte azt is, hogy a férfiszerepbe immár jól beletanulva, cinikusan megállapíthatta, mi is hiányzik Madame Clarisse-nak ilyen nagyon.

Ám Madame Clarisse még nem volt a padlón. Gondolataiba, ezekbe az örökké hűségees mankókba megkapaszkodhatott.

– Milyen kényelmes is leszúkiteni a prostitúcióat a szexualitásra! Istenem, milyen kényelmes, mennyire megnyugtató! ... De a változatosság kedvéért, legyen végre egy kicsit őszinte! Ismerje el, hogy a prostitúció nem más, mint egy tőlünk független hatalomnak való szolgálai alárendelődés – s aztán merje azt mondani, hogy maga nem prostituált!

A következő brigádgűléstől Lomnic Ferenc semmi jót nem várt. Rossz előérzete nem csalta meg. Icuka ugyanis szólásra jelentkezett.

– Megköszönve Lomnic elvtársnak, amit eddig értünk tett, úgy vélem, változásra lenne szükség a brigádvezető személyében. Madame Clarisse-t javasolom erre a tiszt-ségre!

Lomnic csak hápogni tudott. S nézni, hogy Olly is felteszi a kezét Madame Clarisse mellett, sőt – amit később se tudott megmagyarázni magának – tétován ugyan, de ő maga, ő, Lomnic Ferenc is fölemelte a kezét!

Saját maga szavazta le saját magát.

Szándékosan nem nézett rá Madame Clarisse-ra. Nem akarta látni, nem akarta tudni, kaján vigyor pöffeszkedik-e az arcán, vagy pedig ugyanúgy meg van lepve, ahogyan ő.

Ezután a puccs után Lomnic Ferencnek nem volt maradása az intézetben.

Este már egy másik nőnél aludt. Természetesen nem hivatásosnál.

XVII

A kettejüket elválasztó vasrácsot szinte észre se vette.

Madame Clarisse arcára meredt. Először látta ezt a járomcsontok bökdöste arcot a maga meztelenségében, festék, smink nélkül.

Meghatottságot érzett. Ugyanolyan, mint amikor a porig rombolt Németországon vánszorgott keresztül, arra gondolva, hogy milyen gyönyörű épületek állhattak itt hajdan.

Az asszony szeme körül a ráncok energikus lendülettel futottak szét. Pillái viszont unottan lehorgadó, kósza szőrszálakká gyérültek. Szája, a még nemrégiben is oly húsos, érzéki szája vértelenül süppedt bele sápadt arcába.

A legnagyobb változás mégis az volt rajta, hogy korábban bronzvörösen tüzelő haja csúnyán lenőtt: szürkésre fakult. Hátul, a kontyánál, valami végső kacérságból, gyöngyházfényű csillogással emelkedett ki a fésű széles ívének pereme.

Lomnic bátortalanul rámosolygott az asszonyra. Az visszamosolygott.

Az engedélyezett öt perc alatt magyarázkodásra nem volt idő, s szükség se, mert ekkor, az utolsó találkozásukkor mind a ketten rájöttek, hogy akár akarták, akár nem, akár építő volt ez az érzés, akár pusztító, szerették egymást.

A „szeret” szó, még így múlt időben is jelent valamit, kötelez valamire.

Madame Clarisse, született Kovács Katalin alt hangján sosem hallott melegség magasított egy kicsit:

– Köszönöm, hogy eljött hozzám, kedves Feri. Maga az első, aki meglátogatott, mióta lecsuktak... Pedig jó lenne tudni, mi van kinn, a világban.

Ekkor Lomnic Ferenc, akit ez a nagyanya-korú asszony tett férfivá, és még ennél is többé: emberré, megadta neki a legnagyobb fizetséget, avval, hogy így válaszolt:

– Ne nyugtalanodjon, *elvtársnő!* Kint is ugyanolyan rend van, mint itt.

